

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Het CDA moet herbronnen

Oneens, er is een tijd om te herbronnen en er is een tijd om te herpakken

door Simon Polinder De auteur is associate lector Christelijke Professie aan de Christelijke Hogeschool Ede, mede namens Lelie zorggroep. Hij is bezig met de afronding van zijn proefschrift *Towards a new Christian realism? The Amsterdam School of philosophy and the role of religion in international relations*.

Het CDA heeft zetels verloren. Dat is teleurstellend. Al vrij snel na de uitslag verscheen de ene na de andere analyse over wat er allemaal fout is gegaan en wat er moet veranderen. Dat is een goede zaak. Tegelijkertijd zie ik analyses verschijnen die veel lijken op wat er bij eerdere verloren verkiezingen is geschreven. Dat kan betekenen dat er structureel iets aan de hand is, hoewel er natuurlijk altijd mensen zijn die een crisis gebruiken om hun punt te maken. Bijvoorbeeld dat het CDA te weinig progressief is, of juist dat het CDA conservatiever moet zijn. Ook komt weer de vraag voorbij of deze uitslag betekent dat het CDA zich moet gaan herbronnen. Wat mij betreft niet. Er is een tijd om te herbronnen en een tijd om te herpakken.

Doorslaan

Laat ik vooropstellen dat ik herbronnen ontzettend belangrijk vind. Sterker nog, het is mijn werk.

We moeten blijven doordenken wat het christendemocratische gedachtegoed in deze tijd vermag in relatie tot concrete politieke vraagstukken. Ik meen alleen niet dat deze verkiezingsuitslag daar de meest logische aanleiding voor is, en wel om de volgende redenen.

Er is de afgelopen jaren heel veel aan herbronning gedaan. Het rapport *Zij aan zij* is verschenen en in discussie gebracht.¹ Er is een mooi verkiezingsprogramma geschreven² en vanuit het Wetenschappelijk Instituut verschenen prachtige publicaties, zoals *Om een gemeenschappelijk huis*.³ Daarnaast heeft Pieter Omtzigt een nieuw en belangrijk thema op de agenda gezet.⁴ Het is mij onduidelijk wat herbronning zou kunnen opleveren, wat het precies zou moeten oplossen en ook waar het over zou moeten gaan.

Daarbij denk ik dat christelijk geïnspireerde organisaties zoals het CDA kwetsbaar zijn voor de neiging – die wellicht meekomt met het christelijke

– om voortdurend het heil te zoeken in de bronnen. Niet elke tegenslag is een oproep om terug te gaan naar de bronnen. Je kunt hier ook in doorslaan of een ongezonde neiging tot introspectie ontwikkelen. Waar ik dit op persoonlijk niveau tot op zekere hoogte nog wel kan waarderen, ben ik hier kritischer over als organisaties dit doen. Voornamelijk omdat niet altijd duidelijk is namens wie ze dan wat precies gaan herbronnen.

Bovendien kan van een herbronningsproces de onbedoelde suggestie uitgaan dat er, als je er wél in zult slagen om vanuit je bronnen politiek te bedrijven, een verkiezingswinst te wachten staat. Deze suggestie ontkent echter de dynamiek van de politiek. Van politiek realisten heb ik geleerd dat politiek het domein is van de onbedoelde en onverwachte uitkomsten. Met andere woorden: er is geen directe lijn van input naar uitkomsten. Daarom ben ik ook zo huiverig

---

Politiek is het domein van onbedoelde en onverwachte uitkomsten

voor mensen die vanuit de verkiezingsnederlaag met terugwerkende kracht precies kunnen vertellen waar het aan schortte. Moeten we niet veeleer zeggen dat we goed stonden voorgesorteerd, maar dat er een hoop *bad luck* was? Dat *fortuna* ons niet gunstig gezind was? Op rechts bleek er te veel concurrentie te zijn, Mark Rutte bleek in coronatijd ongenaakbaar op leiderschap en bestuurlijk gezag, en linkse kiezers wendden zich tot D66.

Spiegel

Dat betekent niet dat er geen fouten zijn gemaakt, maar die lijken meer te liggen op campagneniveau dan dat er een herbronningscarrousel moet worden opgetuigd. Zelf kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat er in campagnetijd gemakkelijker een mismatch ontstaat tussen de lijsttrekker, de boodschap en de bronnen. Valt hier wellicht iets te repareren? Is er wel een adequate verhouding tussen het campagne team, de lijsttrekker, het bestuur, de fractie en het WI?

Als laatste vind ik ook dat wij als leden in de spiegel moeten kijken. In het Oude Testament staat het verhaal dat het volk Israël een koning wil net zoals de omringende volken. Die wordt hun schoorvoetend toegekend. Aanvankelijk verschool Saul zich ‘achter de vaten’, maar er werd een appel op hem gedaan. Hebben we ons in de keuze voor en in de positionering van Wopke Hoekstra niet te veel laten leiden door het beeld dat we een premier wilden, een soort Rutte maar dan jonger, meer een familyman? Heeft het streven om de grootste te willen worden ook niet een verdwazend effect? Is dat streven in deze tijd nog wel iets wat past bij christendemocratisch denken? Het kan geen kwaad daar kritisch naar te kijken.

Herpakken en doorpakken

Als het op bronnen aankomt, hebben we een zee om uit te putten. Herbronnen is echter nu niet het medicijn voor de kwaal. Beter is het om ons te herpakken, en daarna door te pakken op het verwezenlijken van dat wat er aan plannen en goede ideeën ligt.

---

1 Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, *Zij aan zij. Toekomstperspectief voor Nederland in 2030*. Den Haag: CDA, 2020.

2 CDA, *Nu doorpakken. Verkiezingsprogramma 2021-2025*. Den Haag: CDA, 2020.

3 Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, *Om een gemeenschappelijk huis. Handboek christendemocratie in de praktijk*. Amsterdam: Prometheus, 2020.

4 Zie: Pieter Omtzigt, *Een nieuw sociaal contract*. Amsterdam: Prometheus, 2021.